LASTENSUOJELUN KESKUSLIITTO

Sosiaali- ja terveysvaliokunta
HE 71/2019 vp

Lastensuojelun Keskusliiton lausunto

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi lastensuojelulain muuttamisesta ja laiksi lastensuojelulain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta.

Lastensuojelun Keskusliiton keskeiset ehdotukset

- LSKL kannattaa hallituksen esitystä lastensuojelunlain 77 §:n 3 momentin tarkistamiseksi siten, että sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä olisi velvollisuus maksaa itsenäistymisvarat nuorelle jälkihuollon päättyessä, eli viimeistään hänen täyttäessään 25 vuotta.

- LSKL pitää perusteltuna valituslupamenettelyn laajentamista mutta ilmaisee huolensa lapsen oikeusturvan toteutumisesta, etenkin vastentahtoisten huostaanottojen osalta.

- LSKL:n näkemyksen mukaan on olennaista turvata hallinto-oikeuksille ja kuntien lastensuojelutyölle riittävät resurssit, jotta tarve muutoksenhakuun kaiken kaikkiaan vähenee.

- LSKL:n näkemyksen mukaan on syytä arvioida kokonaisuudessa uudestaan päätöksenteko- ja muutoksenhakujärjestelmän rakenteita lastensuojelun osalta.

Lastensuojelun Keskusliiton lausunto

Lastensuojelun Keskusliitto (LSKL) kiittää sosiaali- ja terveysministeriötä mahdollisuudesta lausua luonnoksesta liittyen hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi lastensuojelulain muuttamisesta ja laiksi lastensuojelulain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta.

Kunnan velvollisuus järjestää jälkihuoltoa ja itsenäistymisvarojen luovutus

LSKL pitää hyvänä hallituksen esityksen lastensuojelulain 77 §:n 3 momentin tarkistamiseksi siten, että sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä olisi velvollisuus maksaa itsenäistymisvarat nuorelle jälkihuollon

päättyessä**,** eli viimeistään hänen täyttäessään 25 vuotta**. LSKL haluaa painottaa, että täysi-ikäisellä nuorella on oikeus hallinnoida omia varojaan ja lähtökohtaisesti myös itsenäistymisvarojen osalta tulee huomioida täysi-ikäisyyden vaikutukset varojen maksamiseen.**

Esityksessä todetaan, että lastensuojelulaki mahdollistaa jatkossakin, että kunta voi tarjota jälkihuoltoa myös niille nuorille ja lapsille, joilla ei ole subjektiivista oikeutta jälkihuoltoon tai joiden oikeus jälkihuoltoon on nykyisen lain mukaan päättynyt ennen 1.1.2020, mikäli tuki katsotaan tarpeelliseksi. **LSKL esittää huolensa siitä, että niille nuorille, joiden oikeus jälkihuoltoon on nykyisen lain mukaan päättynyt ei pystytä turvamaan heidän tarvitsemia palveluita**. Lastensuojelulain 75 §:n mukaan jälkihuoltoon on oikeus sijaishuollon päättymisen ja yli puoli vuotta kestäneen avohuollon tukitoimena tehdyn sijoituksen jälkeen tai harkinnanvaraisena silloin, kun se on nuoren tarpeista perusteltua. Lastensuojelulaki ei kuitenkaan määrittele täsmällisesti, millaista jälkihuoltoa kuntien tulee nuorille tarjota. Tämä on johtanut sattumanvaraisuuteen ja liian suureen vaihteluun jälkihuollon laadussa.[1]

Esityksessä ei käy ilmi, miten jälkihuoltoa tullaan kehittämään jatkossa. Tulevaisuudessa jälkihuoltoa on tarjottava entisestään laajemmalle joukolle nuoria, joten on tärkeää, että palveluita kehitetään myös sisällöllisesti.

Lastensuojelulain päätöksenteko- ja muutoksenhakujärjestelmä

Esityksessä ehdotetaan, että lastensuojelulaissa olevat viittaukset kumottuun hallintolainkäyttölakiin korjattaisiin viittauksiksi uuteen oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettuun lakiin. Mainitun uuden lain voimaantulon myötä valittaminen hallinto-oikeuden päätöksestä korkeimpaan hallinto-oikeuteen muuttuu valitusluvanvaraiseksi myös lastensuojelulain mukaisissa asioissa.

Esityksessä todetaan, että oikeudenkäyntien kokonaiskesto lyhenisi niissä asioissa, joissa korkein hallinto-oikeus ei myöntäisi valituslupaa. **LSKL kannattaa lähtökohtaisesti toimia, joilla lyhennetään oikeusprosessien kestoa ja katsoo, että valituslupamenettelyn käyttöönottoa voidaan perustella siitä näkökulmasta, että se saattaa lyhentää lastensuojelua koskevien oikeudenkäyntien kestoa**. Pitkittyneet käsittelyajat eivät tue lapsen edun toteutumista tuodessaan epävarmuutta lapsen arkeen. Epävakaa, epävarma ja turvaton kasvuympäristö voi vaikuttaa lapsen kasvuun ja kehitykseen kielteisesti [2].

Lapsen edun arviointi on prosessi, jota tehdään jatkuvasti myös silloin, kuin toimenpiteet eivät edellytä hallintolain mukaisia päätöksiä. Tapauskohtaista arviota ja harkintaa tehdään lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän toimesta arvioitaessa palvelun ja lastensuojelun tarvetta. Lapsen ja perheen tilannetta arvioidaan moniammatillisesti ja yhdessä lapsen ja perheen kanssa lapsen ollessa lastensuojelun asiakkaana.

---

[1] Lastensuojelun jälkihuollon uudistamistyöryhmän loppuraportti. Lastensuojelun jälkihuollon uudistamistyöryhmä. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161637

[2] Brenda Jones Harden: Safety and Stability for Foster Children: A Developmental Perspective. The Future of Children; Winter 2004; 14, 1; Social Science Premium Collection pg. 30

LSKL:n näkemyksen mukaan valituslupamenettelyn laajentaminen on ongelmallista lapsen ja perheen kokeman oikeudenmukaisuuden kannalta. Erityisesti tahdonvastainen huostaanotto lastensuojelulain mukaisena päätöksenä on vaikutuksiltaan merkittävä ja mahdollisuus hakea muutosta korkeimmasta hallinto-oikeudesta lisää lastensuojelun toiminnan läpinäkyvyyttä. Mahdollisuutta hakea muutosta korkeimmasta hallinto-oikeudesta on pidetty lastensuojelulain uudistuksessa lasten ja heidän vanhempiensa näkökulmasta keskeisenä. Menettelyllä on turvattu se, että päätösten perustelut kestävät tarkastelun eri oikeusasteissa ja lapsen tilanne on arvioitu huolella. **LSKL pitääkin tärkeänä, että valituslupamenettelyn laajentuessa tilannetta seurataan ja arvioidaan lapsen ja perheen koetun oikeudenmukaisuuden ja oikeusturvan toteutumisen näkökulmasta.**

LSKL huomauttaa että Suomi on saanut YK:n lapsen oikeuksien komitealta moitteita siitä, ettei lapsia kuulla, eikä lapsen etua arvioida riittävästi lapsia koskevassa päätöksenteossa.[3] Osallisuuteen liittyen LSKL haluaa huomauttaa, että lastensuojelulaissa säädetään erikseen lapsen kuulemisesta ja mielipiteen selvittämisestä (LSL 20 §, 42 §); Niissäkin tilanteissa, joissa hallinto-oikeudella ei ole velvollisuutta (muodollisesti) kuulla lasta (alle 12-vuotias lapsi), tulee lapsen mielipide selvittää. **LSKL:n näkemyksen mukaan hallinto-oikeuden käsittelyssä on madallettava suullisen käsittelyn kynnystä, mikäli valituslupamenettelyn laajentaminen toteutuu.** LSKL pitää myös tärkeänä, että hallinto- ja oikeuskäytäntöä lapsen kuulemisen ja mielipiteen selvittämisen osalta seurattaisiin, jotta voitaisiin varmistua, että lasten osallisuus toteutuisi asianmukaisesti heitä itseään koskevien asioiden käsittelyssä. LSKL huomauttaa, että jos huostaanotto ja sijaishuoltoon sijoittaminen sekä tuomioistuimen lupa lapsen tutkimiseen jäävät yhden käsittelyn varaan, tulevat lapset ja perheet tarvitsemaan enemmän asiantuntevampaa oikeusapua ja myös edunvalvontaa.

Lapsen edun näkökulmasta oikeusprosessin sujuvuus on ensi arvoisen tärkeää ja oikeusasteissa tulisi olla riittävät edellytykset ja resurssit käsitellä lastensuojeluasiat viivytyksettä. **LSKL:n näkemyksen mukaan on olennaista turvata hallinto-oikeuksille ja kuntien lastensuojelutyölle riittävät resurssit, jotta tarve muutoksenhakuun kaiken kaikkiaan vähenee.** Viimeisimpänä eduskunnan oikeusasiamies nosti esiin, että sosiaalityöntekijöiden vastuulla olevien asiakkaiden suuri määrä estää heidän lakisääteisten tehtävien toteuttamisen.[4] Lastensuojelun sosiaalityön riittävä henkilöstöresursointi vapauttaisi aikaa asiakastyöhön, loisi paremmat edellytykset valmistelutyöhön ja mahdollistaisi tilanteiden perusteellisempaan läpikäyntiin lapsen ja perheen kanssa.

Esityksessä todetaan, että valituslupamenettelyyn siirtyminen hallintoprosessilain voimaantulon myötä luo tarpeen arvioida lastensuojelulain päätöksentekojärjestelmää lähitulevaisuudessa. **LSKL näkemyksen mukaan on syytä arvioida kokonaisuudessa uudestaan päätöksenteko- ja muutoksenhakujärjestelmän rakenteita lastensuojelun osalta.** LSKL näkemyksen mukaan sosiaali- ja terveysministeriössä yhteistyössä

---

[3] CRC/C/FIN/CO/4. Sopimusvaltioiden yleissopimuksen 44 artiklan mukaisesti antamien raporttien käsittely. Päätelmät: Suomi. 2011, kohta 30.

[4] Eduskunnan oikeusasiamies (2018). Sosiaalityöntekijöiden kohtuuton työtaakka vaarantaa sijaishuollon valvonnan ja kodin ulkopuolelle sijoitetun lapsen oikeuksien toteutumisen. Tiedotteet. URL: https://www.oikeusasiamies.fi/fi/web/guest/-/sosiaalityontekijoiden-kohtuuton-tyotaakka-vaarantaa-sijaishuollonvalvonnan-ja-kodin-ulkopuolelle-sijoitetun-lapsen-oikeuksien-toteutumise

oikeusministeriön kanssa tulee arvioida tarve erillisen asiantuntijaryhmän tai toimielimen asettamisesta täydentämään nykyistä päätöksentekojärjestelmää**.** Lapsen edun kannalta erillisen asiantuntijaryhmän perustaminen voidaan nähdä perusteltuna, sillä se takaisi lastensuojeluasioiden käsittelyssä erityisesti riittävän asiantuntemuksen.